

VAC-PACT BANDOMASIS
PROJEKTAS
PASITIKĖJIMAS SKIEPAIS –
PACIENTŲ IR SPECIALISTŲ ŽINIOS,
KOMUNIKACIJA IR PASITIKĖJIMAS

Skiepijimas ir kvėpavimo sistemos ligos

Finansuoja
Europos Sąjunga

Status quo

- Tūkstančiai suaugusiųjų visame pasaulyje suserga ligomis, kurių kasmet būtų galima išvengti skiepijantis.
- Žmonėms, sergantiems kvėpavimo sistemos ligomis, dažnai kyla didesnė rizika, kad susirgus ligomis, kurių galima išvengti skiepijantis, išsivystys komplikacijos.

Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) duomenimis:

262 milijonai

– tiek žmonių visame pasaulyje serga astma

65 milijonai

– tiek žmonių serga lėtine obstrukcine plaučių liga (LOPL)

... o **kur dar milijonai žmonių**, sergančių alerginiu rinitu (šienlige) ir kitomis dažnai diagnozuojamomis lėtinėmis kvėpavimo takų ligomis.

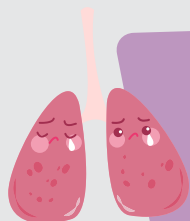
Lėtinių kvėpavimo sistemos ligų priežastys yra gerai žinomos ir į tarp jų yra teršalai, esantys vidaus patalpų ir lauko ore, alergenai ir profesinių cheminių medžiagų poveikis. Tarp rizikų, kurias norint galima pakeisti, yra **tabako vartojimas**, ir, nors ir mažesniu mastu nei kitų lėtinių ligų atveju, **nesveika mityba, nutukimas ir fizinis neveiklumas**.

Be to, senėjimas yra susijęs su lėtinių ir neįgalumą sukeliančių ligų skaičiaus didėjimu. Lėtinės kvėpavimo sistemos ligos yra vienos iš dažniausiai sutinkamų ir sunkiausių.

Skiepytis labai svarbu norint išlikti sveikiems.

Pasitarkite su sveikatos priežiūros specialistu, aptarkite savo individualų atvejį ir poreikius, susijusius su sveikata, bei įsitikinkite, kad esate gavę visus reikiamus skiepus.

Kvėpavimo sistemos ligų apžvalga

Lėtinės kvėpavimo takų ligos – tai lėtinės kvėpavimo takų ir kitų plaučių struktūrų ligos. Jas galima suskirstyti į **obstrukcines plaučių ligas** ir **restrikcines plaučių ligas**.

- **Obstrukcinės plaučių ligos** apunkina iškvėpimą, pavyzdžiui, astma, lėtinė obstrukcinė plaučių liga (LOPL) ir bronchektazė.

- **Restrikcinės plaučių ligos** – tai ligos, galinčios sukelti problemų ribojant galimybę įkvėpti oro, pavyzdžiui, plaučių fibrozė, lėtinis sinusitas ir profesinės plaučių ligos.

Pagrindiniai simptomai: švokštimas, dusulys, spaudimas krūtinėje ir kosulys. Šiuo metu lėtinės kvėpavimo sistemos ligos yra neišgydomas, tačiau **derindami gydymą, profilaktinę priežiūrą ir keisdami gyvenimo būdą, galite gyventi ilgai ir sveikai!**

Kvėpavimo sistemos ligų apžvalga

... tęsinys

Normali kvėpavimo takų sienelė

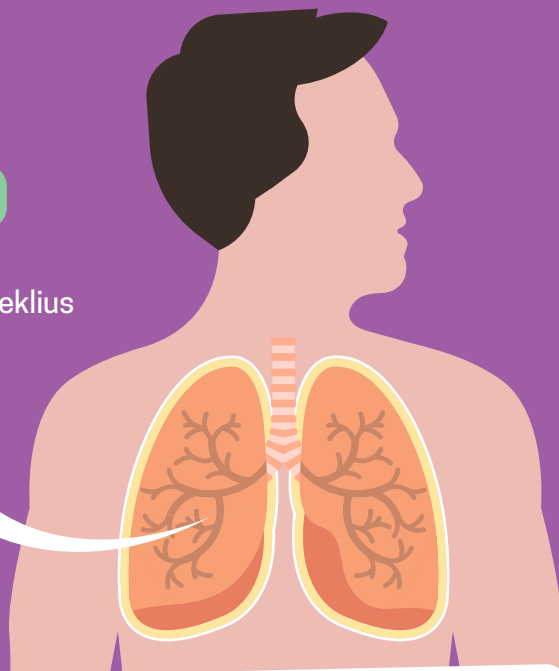

Sveika

Uždegimas ir gleivių perteklius

Kvėpavimo takų uždegimas

- **Sveiko asmens** kvėpavimo takų sienelė yra normaliai išklota ir be gleivių.
- Paciento, sergančio **kvėpavimo takų uždegimu**, kvėpavimo takų sienelė yra sustorėjusi dėl uždegimo ir padengta gleivėmis, dėl kurių gali tapti sunku kvėpuoti.

Tam tikrų ligų, kurių galima išvengti skiepijantis, atveju taip pat gali padidėti kvėpavimo takų ir plaučių pabrinkimas. Šių dviejų būklių derinys gali sukelti plaučių uždegimą ir kitų sunkių kvėpavimo takų ligų.

Svarbiausia informacija apie **vakciną**

Skiepai apsaugo paskiepytus asmenis, juos supančius žmones ir visą bendruomenę. Jei populiacijoje yra pakankamas skaičius individų, kurie turi imunitetą užkrečiamajai ligai, ligos plitimas tarp individų yra mažai tikėtinas. Šis reiškinys vadinamas **kolektyviniu imunitetu** (dar žinomas kaip **bandos imunitetas**).

Kai kurie pacientai nepakankamai įvertina riziką susirgti kokia nors liga ir nesuvokia, kad nesiskiepijant gali kilti rimtas pavojų jų ir kitų žmonių sveikatai.

- Žinome, kad **kvėpavimo sistemos ligomis sergantiems asmenims** yra didesnė rizika, kad išsivystys komplikacijų susirgus ligomis, kurių galima išvengti skiepijantis.
- Labai svarbu **kiekvienu konkrečiu atveju pasitarti su savo sveikatos priežiūros specialistu**, nes tam tikros vakcinės yra nerekomenduojamos asmenims, turintiems nusilpusią imuninę sistemą ir (arba) turintiems alergijų.

Priminimas: Sveikatos priežiūros specialistų patarimai turi didelę įtaką pacientų požiūriui į skiepus.

Turėkite omenyje:

- Tarp ES valstybių narių vis dar yra didelių nacionalinių imunizacijos sistemų skirtumų.
- Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro (ECDC) parengtame vakcinavimo grafike galite sužinoti apie vakcinavimo grafiko skirtumus ES/EEE šalyse.

Pagrindinės vakcinos

... tęsinys

Štai **4 pagrindinės vakcinos**, padedančios sumažinti šią riziką, remiantis „Centers for Disease Control and Prevention“ (CDC; Ligų kontrolės ir prevencijos centru) rekomendacijomis:

Gripo vakcina

Apsaugo nuo gripo infekcijų kiekvienais metais. Tarp su gripu susijusių ligų yra įvairių tipų plaučių infekcijos, galinčių pasunkinti lėtines ligas, kuriomis serga pacientas. **Pasiskiepyti nuo gripo šiuo metu yra svarbiau nei bet kada anksčiau, nes pacientams kyla didesnė sunkių COVID-19 komplikacijų rizika.**

DTaP / DTwP vakcina (nuo kokliušo, difterijos, stabligės)

Apsaugo nuo **stabilgės, difterijos ir kokliušo** – ligų, kurios gali būti labai rimtos bet kurio amžiaus žmonėms. Kai kurie iš nepageidaujamų šių infekcijų simptomų: stabligė, krupas ir kokliušas. Rekomenduojamas vakcinos dozės dažnumas **priklauso nuo žmogaus amžiaus**: paprastai stiprinamoji dozė skiriama kartą per 10 metų.

Pneumokokinė vakcina

Apsaugo nuo **pneumokoko bakterijos**, galinčios sukelti plaučių uždegimą, kraujo infekcijas ir meningitą. Pneumokokinė infekcija dažniau pastebima tarp mažų vaikų, tačiau vyresnio amžiaus suaugusiesiems yra didžiausia sunkių komplikacijų ir mirties rizika. Rizika užsikrėsti šiomis infekcijomis padidėja sergant gripu.

Rekomenduojama visiems 65 metų ir vyresniems asmenims pasiskiepyti šia vakcina. Kai kurių grupių asmenims gali prireikti kelių arba papildomų dozių.

Juostinės pūslelinės vakcina

Apsaugo nuo **juostinės pūslelinės** ir su ja susijusių skausmingų pūslelių, kurios atsiranda vienoje kūno pusėje, dažnai ant veido ar liemens. Pūslelės paprastai sumažėja per 7–10 dienų ir visiškai išnyksta per 2–4 savaites. Tačiau kai kurie pacientai gali jausti skausmą mėnesius ar net kelerius metus po to, kai bėrimas išnyko. Ši vakcina **rekomenduojama 50 metų ir vyresniems asmenims**, įskaitant suaugusiuosius, kurie yra anksčiau sirgę juostine pūsleline arba buvo skiepyti ankstesnėmis vakcinomis nuo juostinės pūslelinės.

Taip pat svarbu pažymėti, kad nors kai kuriems pacientams po vakcinacijos gali rasti nesunkių simptomų, tai yra normalus požymis, kad organizmas formuoja imunitetą. Simptomai, jei tokių yra, turėtų išnykti per kelias dienas.

COVID-19

2020 m. kovo 11 d. PSO apibūdino COVID-19, **infekcinę kvėpavimo takų ligą**, kurią sukelia naujai nustatytas koronavirusas, kaip pasaulinę pandemiją, nuo kurios nėra apsaugoti nė vienos amžiaus grupės asmenys.

Dažnai pasireiškiantys simptomai

Karščiavimas

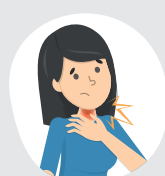
Kosulys

Raumenų
maudimas

Nuovargis

Pasunkėjęs
kvėpavimas

Kvėpavimo takų ligomis

sergantys asmenys priskiriami didelės COVID-19 rizikos asmenų grupei, jiems gresia didesnė rizika patirti sunkių simptomų.

COVID-19

... tęsinys

Turint omenyje išaugusią riziką kvėpavimo takų ligomis sergantiems asmenims patirti rimtų COVID-19 sukeltų komplikacijų, juos būtina įtraukti į prioritetines skiepavimo programų grupes.

Iki 2021 m. rugsėjo mėn. Europos vaistų agentūra (EMA) įgaliojo naudoti šias vakcinas nuo COVID-19 Europos Sąjungoje: **Comirnaty** („Pfizer-BioNTech“), **Spikevax** („Moderna“), **Vaxzevria** („AstraZeneca“) ir **Janssen**.

Visų vakcinų saugą ES atidžiai stebi EMA.

Simptomai paprastai pasireiškia per **3-7 dienas nuo infekcijos pradžios**, tačiau kai kuriais atvejais simptomai pirmą kartą pasireiškia praėjus net 14 dienų po infekcijos.

Tarp **retų ir sunkių komplikacijų** gali būti plaučių infekcija, inkstų liga ar net mirtis.

Sunkesni COVID-19 ligos atvejai paprastai išsivysto **vyresnio amžiaus (>60 metų)** asmenims ir asmenims, turintiems įvairių sveikatos sutrikimų, tokių kaip aukštas kraujospūdis, cukrinis diabetas, širdies ir kraujagyslių ligos, lėtinės kvėpavimo sistemos ligos ir imuninis slopinimas. Remiantis naujausiais duomenimis, taip pat matyti, kad vyrams rizika susirgti šia liga yra šiek tiek didesnė.

Informuotas sprendimas

Skiepijimo tema kelia vis daugiau emocijų, tačiau labai svarbu, kad per mažo skiepijimo masto ir pacientų dvejonų dėl skiepų problemos būtų sprendžiamos **atviro dialogo keliu, remiantis moksliniais įrodymais**.

Pacientų įgalinimas – tai vienas iš pagrindinių į pacientą orientuotos sveikatos priežiūros komponentų. Tai daugialypis procesas, padedantis pacientams kontroliuoti savo pačių gyvenimą ir didinantis jų gebėjimą veikti sprendžiant klausimus, kurie jiems patiems yra svarbūs.

Informacijos teikėjas gali būti gerokai svarbesnis nei pati žinutė, siekiant, kad žmonės priimtų sveikatos priežiūros intervencijas.

Priminimas:

Užduoti klausimus
– galinga ir teigiama
priemonė!

Informuotas sprendimas

... tęsinys

Pacientų įgalinimas susideda iš 3 persidengiančių ir vienas kitą papildančių komponentų: **sveikatos raštingumas, sprendimų priėmimas kartu ir autonomijos praktikavimas.**

Įgalinimas – abipusis procesas. Pacientui reikia, kad įgaliotasis sveikatos priežiūros specialistas būtų jo partneris, kuris palankiai vertintų paciento dalyvavimą procese ir žinotų, kaip sukurti pacientą įgalinančią sveikatos priežiūros aplinką.

Chartija dėl pacientų įgalinimo

01

Jūs – kur kas daugiau nei jūsų sveikatos būklė

Sveikatos priežiūra iš esmės yra susijusi su žmonių bendravimu. Pagarba, orumas ir užuojauta bei požiūris į žmogų, kuris yra daug daugiau nei jo sveikatos sutrikimas ar būklė, – pamatinis paciento įgalinimo komponentas.

02

Jūs – turite tiek galių, kiek norite turėti

Visiems pacientams turėtų būti suteikta parama ir galimybė pareikšti savo nuomonę dėl jų priežiūros, atsižvelgiant į jų galimybes ir pageidavimus, nepriklausomai nuo amžiaus, lyties, gebėjimų, etninės kilmės, religijos ar tikėjimo, socialinės ir ekonominės padėties, seksualinės ir (arba) lytinės orientacijos, tapatybės, išraiškos ar savybių.

03

Jūs – lygiavertis partneris priimant visus sprendimus, susijusius su jūsų sveikata

Visi su sveikata susiję sprendimai, tiek ilgalaikės priežiūros planavimas, tiek sprendimai dėl vienkartinio gydymo ir (arba) prevencijos, turėtų kilti iš paciento ir sveikatos priežiūros komandos kartu priimamų sprendimų proceso. Pacientai ir specialistai turi kaip lygiavertčiai partneriai dalyvauti dialoge apie pacientų gydymo pageidavimus, prioritetus ir vertybes.

04

Turite reikiamą informaciją lengvai suprantama forma, įskaitant savo ligos istoriją

Pacientai turi teisę gauti reikiamą ir pageidaujamą informaciją pageidaujama forma ir apimtimi, tinkamu laiku, paprastam žmogui suprantama kalba, kad jie galėtų priimti sprendimus pagal savo norus. Pacientams skirta informacija turėtų būti rengiama kartu su pacientais, siekiant užtikrinti gerą jos kokybę.

05

Jūsų sveikatos priežiūros specialistai ir sveikatos priežiūros sistema aktyviai skatina sveikatos raštingumą

Sveikatos raštingumas – tai daugiau nei informacija; tai – gebėjimas ieškoti ir rasti informaciją apie sveikatą, ją vertinti ir naudoti, siekiant priimti tinkamus sveikatos sprendimus visose gyvenimo srityse.

06

Jums teikiama nuolatinė pagalba, kurios reikia, kad galėtumėte pasirūpinti savimi

Atskirų pacientų poreikiai patiems valdyti savo sveikatos priežiūrą ir gyvenimą atsižvelgiant į jų asmenines vertybes, tikslus, šeimines padėtį ir kitas aplinkybes turėtų būti svarbiausi bendro požiūrio į priežiūrą komponentai. Pacientams ir jų šeimoms turėtų būti pasiūlyti visi svarbūs pasirinkimai, kad jie galėtų priimti prasmingus sprendimus. Mokymas būti autonomiškiems taip pat turėtų būti plačiai prieinamas bendruomenėje kaip integruotos lėtinių ligų priežiūros paslaugų komponentas.

07

Jūsų asmeninė patirtis – gyvybiškai svarbus sveikatos priežiūros kokybės matas

Pacientų patirtis turėtų būti laikoma svarbiausiu sveikatos priežiūros paslaugų kokybės vertinimo rodikliu. Tai nereiškia, kad reikia atlikti tokias varnelių žymėjimo užduotis kaip pasitenkinimo apklausos; tai reiškia reikšmingas – įskaitant kokybines – į pacientą orientuotas priemones. Sveikatos priežiūros paslaugų kokybės vertinimo rodiklius turėtų nustatyti ir patys pacientai.

08

Galite dalyvauti procese vertindami ir bendrai kurdami sveikatos priežiūros paslaugas, kad jos būtų naudingesnės visiems.

Reikšmingas pacientų dalyvavimas grindžiamas prielaida, kad pacientai turi unikalios patirties ir žinių: tik pacientas geba matyti „visą kelią“, kurį jis turi nueiti. Pacientai gali specialistams parodyti ne tik teikiamų sveikatos priežiūros paslaugų spragas, bet ir nereikalingas ar nepageidaujamas paslaugas, tokiu būdu padėdami padidinti sveikatos priežiūros paslaugų veiksmingumą ir efektyvumą. Pacientai taip pat turi pamatinę demokratinę teisę būti atstovaujami visais lygmenimis, jų dalyvavimas turėtų būti integruotas į oficialias struktūras ir procesus.

09

Tarpininkaujant pacientų organizacijoms jūsų balsas tampa didesnis, vieningo balso dalimi

Paskiri pacientai, remdamiesi savo asmenine patirtimi ir aplinkybėmis, gali būti įtakingi nuomonės formuotojai. Tuo tarpu pacientų organizacijos pateikia nuomonę, reprezentuojančią visą pacientų grupę.

10

Lygybė ir įgalinimas veikia išvien

Neįmanoma įgalinti paciento neužtikrinus jam galimybės lygiomis teisėmis gauti aukštos kokybės priežiūros paslaugas, be diskriminacijos gauti aukštos kokybės sveikatos priežiūros ir socialines paslaugas.

Bandomasis projektas „Vaccination Confidence - Patient's and Professionals' Awareness, Communication and Trust“ (Pasitikėjimas skiepais – Pacientų ir Specialistų Žinios, Komunikacija ir Pasitikėjimas) (VAC-PACT) gavo finansavimą iš Europos Sąjungos sveikatos programos pagal paslaugų sutartį Nr. SANTE/2019/C3/013-S12.820639 ir subūrė pagrindinius suinteresuotuosius subjektus, turinčius įvairių žinių ir patirties visoje Europoje

